

Republikanska Föreningens Plattform - Republik i Sverige

(Förslag till kongressen i september 2005 efter styrelsediskussion 8.8.2005)

Inledning

Sveriges statskick demokratiserades under förra århundradet och 1974 års Regeringsform är fortfarande en av världens modernaste författningar. Dess första paragraf slår fast att all offentlig makt utgår från folket och att det svenska folkstyret bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Detta förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statskick och genom kommunalt självstyre. Den offentliga makten utövas under lagarna. Det folkliga stödet för demokratin är starkt och stabilt.

Det finns dock alltså en allvarlig inskränkning av Sveriges folkstyre, en historisk kvarleva som inte är acceptabel i ett modernt och demokratiskt samhälle – monarkin.

Vad vill Republikanska Föreningen?

Republikanska Föreningen vill att ett republikanskt statskick införs i Sverige. Det ska göras i demokratiska former i enlighet med grundlagens bestämmelser. Det republikanska statskicket ska vara demokratiskt och konfessionslöst, d v s oavhängigt politiska och religiösa ideologier.

Skälen för republik

I Sverige råder politisk demokrati. Det finns ingen annan källa till offentlig makt än folket självt. Alla statsfunktioner lyder under demokratiskt stiftade lagar. Ingen offentlig post kan ärvas eller förbehållas personer ur en viss samhällsklass. Utom en.

Statens formellt högsta representant, dess främsta offentliga ämbete, är statschefen. I en monarki är monarken - kungen eller drottningen - statschef på grund av sin börd. Monarken, som innehar sin ställning på livstid och i princip är juridiskt oansvarig, förenar personlig och offentlig makt. Monarken kan inte åtalas. Monarken kan inte avsättas, utan att statskicket ändras. Därför är monarkin oförenlig med demokratin och en skamfläck i ett sådant samhälle.

De individer som föds inom den familj som innehar arvsrätten till tronen förnekas den grundläggande mänskliga rättigheten att styra över sina egna liv. Från första andetaget tilldelas de en tillvaro i offentlighetens obarmhärtiga ljus. De åläggs av grundlagen att tro på Gud i enlighet med den "rena evangeliska läran". Den förstfödde i varje generation är förutbestämd att en dag bli statschef och sedan vara det till sista andetaget i sitt liv. Denna ordning är oförenlig med de mänskliga rättigheterna.

På en så viktig post som statschefens bör nationen i demokratiska former utse en person utifrån kvalifikationer. Detta gäller oavsett om statschefsrollen är huvudsakligen formell eller förknippad med politisk makt.

Monarkin påverkar även samhällsdebatt och diskussion på ett uppenbart sätt och leder bort uppmärksamheten från resultaten av den demokratiska offentliga beslutsprocessen som berör alla människor i ett demokratiskt samhälle. Den påverkar de offentliga beslutsfattarna till underdånighet och fjäsk inför en förlegad institution; ett beteende långt från det som kan förväntas av demokratiskt valda samhällsföreträdare.

I ett internationellt perspektiv dominerar republiken som statsskick och betraktas som en självklarhet i de allra flesta länder utanför Europa. Den helt dominerande delen av världens befolkning är medborgare i länder med ett republikanskt statsskick. Även Sverige rör sig i ekonomiskt och socialt hänseende snabbt mot en internationell integrering där det republikanska statsskicket framstår som den naturliga utgångspunkten för en modern författning i samarbetet med andra länder.

Dagens svenska monarki

Enligt bland annat 1974 års regeringsform har den svenska monarken följande uppgifter:

- Monarken är rikets statschef.
- Monarken leder konseljen vid regeringsskifte samt informationskonseljerna med regeringens ledamöter.
- Monarken öppnar årligen riksmötet.
- Monarken är ordförande vid sammanträde med Utrikesnämnden (vars ledamöter är demokratiskt utsedda av riksdagen).
- Monarken är främste representant för den svenska försvarsmakten och innehar försvarsgrenarnas högsta grader.
- Monarken ackrediterar utländska ambassadörer.

Den svenska monarkens formella befogenheter är starkt begränsade, men det innebär inte, som syns av den här redovisningen, att statschefen saknar politisk betydelse. Genom uttalanden i politiska frågor kan han dessutom genom sin ställning påverka debatten utan att behöva ta något politiskt ansvar. Kungafamiljen spelar en avgörande opinionsbildande roll i samhället genom den mediala uppmärksamhet den får. I ett krisläge kan monarken genom att hota med abdikation spela en avgörande politisk roll.

Vad kostar dagens monarki och vad skulle en svensk republik kosta?

En republikansk författning skulle knappast vara påfallande billigare än den nuvarande monarkin. Slotten är ett gemensamt kulturarv och de representativa uppgifter som behövs, kommer även i en republik att kräva administration och organisation. I en republik skulle folket få full insyn i hur

statschefens medel används – så är det inte i dag – men själva kostnaden kan inte vara ett avgörande argument. Frågan om statskicket handlar inte om pengar. Argumentationen för en svensk republik måste bygga på demokratiska principer.

Avvecklingsplan för den existerande monarkin

Nu levande medlemmar av familjen Bernadotte har hittills förespeglats ett liv som medlemmar av ett s.k. kungahus, och har inte kunna förbereda sig för ett liv under normala omständigheter. Det bör beaktas vid en övergång till republik, till exempel genom att de av staten garanteras en viss ekonomisk ersättning under återstoden av sina liv. Familjemedlemmar födda efter ett fastställt datum för införandet av republik, skall inte få större förmåner än vad som gäller för vilken svensk medborgare som helst.

De så kallade kungliga slotten ägs redan idag av staten. Kungliga Djurgårdens förvaltning inlemmas lämpligen i relevant statlig förvaltning eller statligt bolag. Föremål, företag, museer och museiföremål (riksregalierna m.m.), gåvor till monarker genom tiderna med mera, betraktas i allt väsentligt som statlig egendom och följer således inte familjen Bernadotte som ägodelar. I övrigt får familjens tillgångar och eventuella dispositionsrätter bestämmas genom överenskommelse med staten.

Genomförande och tidplan

Sveriges statschef ska väljas antingen av riksdagen eller direkt av folket. En ordning helt utan statschef, eller där statschefsfunktionen knyts till ett redan existerande officiellt ämbete, kan också prövas. Detta och alla andra praktiska och juridiska frågor utreds och diskuteras på sedvanligt sätt inför bytet av statskick.

De nödvändiga grundlagsändringarna för införande av republik bör underställas folket i en beslutande folkomröstning efter en bred offentlig diskussion.

Tidpunkten för övergången till republik kan bestämmas till årsskiftet efter att det definitiva beslutet om grundlagsändring fattats, eller till annan tidpunkt.

Ta demokratin på allvar!

Frågan om republik avfärdas ibland som oviktig och den nuvarande monarkin tolereras med argumentet att den "inte gör någon större skada". Det är ett farligt förhållningssätt. Den som är beredd att tolerera monarkin undergräver sin trovärdighet i andra demokratifrågor. Demokratin måste tas på allvar. Dess principer kan inte negligeras av bekvämlighetsskäl eller med argumentet att det inte spelar någon roll.